

Sociologie Românească

ISSN: 2668-1455 (print), ISSN: 1220-5389 (electronic)

EVOLUȚII ÎN DEMOGRAFIA JUDEȚULUI SIBIU, 1990-2021

Giorgian GUȚOIU

Sociologie Românească, 2022, vol. 20, Issue 2, pp. 101-121

<https://doi.org/10.33788/sr.20.2.5>

Published by:
Expert Projects Publishing House

On behalf of:
Asociația Română de Sociologie

EVOLUȚII ÎN DEMOGRAFIA JUDEȚULUI SIBIU, 1990-2021

Giorgian GUȚOIU¹

Abstract

Romania experienced a strong demographic decline during the three decades since the Revolution of 1989. However, this decline was not by all means geographically and historically invariable. Our paper focuses on a particular territorial subdivision of the country, namely the county of Sibiu, as a case study of a space that underwent rather a smaller decline and even experienced moments of growth. While we focus on the county scale, we also employ comparisons at other geographical scales. The analysis is developed around three main demographic aspects – total number of inhabitants, migration and indicators of natural growth. Our results display a demographic profile of the county which is strongly contingent across geography and history in all three demographic aspects. The demographic decline in Romania was steady and rather consistent throughout the three decades. Indeed, Sibiu county experienced also a decline during the first two decades, but displayed a pattern of growth during the last decade, mostly explained through the economic aspects, as the county is one of the country's most important growth poles. As showed in the paper, these evolutions were sustained by recent patterns of migration and natural population development in Sibiu that were more advantageous for population growth.

Keywords: demography, Sibiu county, number of inhabitants, migration, natural population growth.

Introducere

De mai mulți ani, opinia publică românească reia tema problemei demografice a României, identificată ca fiind cea a unui declin demografic major al țării, cu grave consecințe sociale și economice. În plan academic, evoluțiile acestea încă necesită mai multe analize, pentru o deslușire cât mai aprofundată. Articolul de față aduce o contribuție la această dezbatere, a demografiei postcomuniste și contemporane românești, încercând să descifreze evoluții la nivel local, dar și din perspectivă cronologică. Mai precis, vom analiza demografia județului Sibiu în

¹ Faculty of Socio-Humanities Sciences, „Lucian Blaga” University of Sibiu, Sibiu, ROMANIA. E-mail: giorgian.gutoiu@ulbsibiu.ro.

cele trei decenii post-1989. Prin aceasta, contribuim la o literatură în expansiune în ultimul deceniu (Rotariu, Dumănescu, & Hărăguș, 2017; Eva, Cehan, & Lazăr, 2021; Guțoiu, 2019; Földes, 2019; Hărăguș, & Földes, 2020) care a reușit să surprindă variațiile geografice din interiorul demografiei naționale românești. S-a observat că, în ciuda declinului demografic național, anumite zone urbane sau periurbane dezvoltate economic, au reușit să genereze chiar și creștere demografică sau să atenueze considerabil scăderea demografică. În același timp, zonele sărăcite au cunoscut o scădere importantă a populației peste medii naționale. În această discuție apare ca relevantă studierea demografiei la nivel local.

Articolul cercetează demografia județului Sibiu, unul dintre județele mai înstărite ale României, care a reușit să se adapteze mai bine decât alte zone ale țării la economia de piață. Spre exemplu, județul Sibiu reușește să-și sporească ponderea de salariați din totalul economiei naționale de la 2,4% în 1990 la 2,5% în 2021, iar contribuția județului Sibiu la Produsul Intern Brut național crește de la 2% în 1995 la 2,4% în 2018 (Guțoiu, 2020). Județul a reușit să-și consolideze această poziție activând cu succes în sectoare economice cheie industriale, de servicii, fiind și unul dintre centrele universitare relevante din țară. Sibiul face parte din categoria județelor, alături de capitala București, care au reușit în cele trei decenii să-și sporească ponderea în economia națională. Alte județe în aceeași situație sunt, printre altele, județul Cluj care crește de la 3,5% în 1990 la 4,7% în 2021 ponderea de salariați din economia națională, Timiș de la 3,5 la 4,7% pentru aceeași ani, sau Ilfov care crește de la 1,1% în 1995 la 3,1% în 2021. Plasând în context regional, și urmărind aceeași statistică a salariaților în economia națională, pentru aceeași ani, în Regiunea Centru, județul Sibiu este singurul care își mărește ponderea. La nivel agregat ponderea la nivelul regiunii scade de la 13% la 12,7%, în timp ce județele Brașov sau Alba scad cu 0,1%, iar Harghita cu 0,2%. De altfel, aceste evoluții constituie și motivația alegerii județului Sibiu pentru studiul nostru, în contextul în care, așa cum vom vedea în capitolul următor există o literatură în creștere care tratează demografia acestor spații care s-au adaptat cu succes la economia de piață.

Mai departe, este necesar să argumentăm opțiunea de a analiza demografia la nivel județean și dintr-un alt punct de vedere. Astfel, județele sunt o diviziune de bază teritorial-administrativă a țării, iar politici economice naționale, locale, regionale încă sunt concepute și implementate la nivelul județelor sau cu implicarea structurilor județene. Această scală geografică a județului încă păstrează importanța majoră pentru societatea, economia și politica românească – de aici și relevanța studierii demografiei județelor.

Scopul demersului este de a descifra demografia post-1989 a județului Sibiu, prin prisma spațialității și temporalității, plasând-o în contextul național, și privind la aspecte de bază demografice precum: evoluția numărului de locuitori, migrația și aspecte ale mișcării naturale a populației, precum natalitatea, nupțialitatea și sporul natural. Întrebarea de cercetare utilizată în studiu este formulată astfel – *care este evoluția demografică spațio-temporală în județul Sibiu, din perspectiva volumului*

de populație, a fenomenelor demografice de migrație, natalitate, nupțialitate și a sporului natural? În analiză, dar și în discuția teoretică, vom utiliza concepte de lucru care aduc demografia în această dimensiune spațială (sau geografică – termenii sunt intersanjabili), precum urban-rural, suburbanizare, oraș-magnet, sau indicatori economici contextualizați geografic. Conceptele urban-rural, suburbanizare, oraș-magnet încorporează la rândul lor evoluții ale geografiei economice în planul așezărilor umane.

Analiza folosește date statistice compilate de către Institutul Național de Statistică și puse la dispoziția publicului în mod gratuit pe pagina de internet a autorității (<https://insse.ro/cms/ro>). După aceste paragrafe introductive, articolul continuă cu un capitol cadru în care prezentăm evoluțiile demografice naționale românești, iar mai apoi trecem la analiza statistică demografică spațio-temporală a județului Sibiu, împărțind capitolul în funcție de fenomenele demografice studiate.

Contextul demografic național

În această secțiune oferim o discuție asupra evoluțiilor demografice românești. Aceasta are scopul de a contextualiza evoluțiile din județul Sibiu. Evoluțiile vor fi prezentate atât la nivel național, cât și la scale geografice sub-naționale.

În cele trei decenii postcomuniste, România a trecut printr-un proces semnificativ de depopulare, o traiectorie inversă deceniilor de creștere demografică din timpul comunismului. Literatura demografică românească a explicat această depopulare printr-un cumul de factori care implică atât tiparele migraționiste, cât și evoluții în mișcarea naturală a populației, precum natalitatea, nupțialitatea, mortalitatea (Rotariu, Dumănescu, & Hărăguș, 2017). Conform Institutului Național de Statistică, numărul de persoane domiciliat pe teritoriul României a scăzut cu aproape un milion de la 23.143.860 în 1992 la 22.120.471 în 2021, iar numărul rezidenților a scăzut cu aproape trei milioane de la 22.810.035 până la 19.201.665 în același interval de timp. Această scădere a fost relativ continuă pe parcursul celor trei decenii. Pentru comparație, la nivel mondial țările din categoria veniturilor reduse, conform Băncii Mondiale, au crescut de la 299 de milioane în 1990 la 701 milioane locuitori în 2021, în timp ce țările din categoria veniturilor ridicate își măresc populația de la 1,03 miliarde la 1,24 pentru aceeași perioadă de timp (<https://data.worldbank.org/>).

După căderea regimului comunist, România și-a deschis granițele pentru emigrație (Anghel, & Horvath, 2009). După decenii de control strict sau interzicere a emigrării în timpul regimului comunist, primii ani postcomuniști au afișat un vârf al plecărilor în străinătate. La nivelul întregii țări, aproape 100.000 de persoane își mutau domiciliul în străinătate în 1990, ca parte a unei compensații față de zeci de ani de îngrădire a liberei circulații. Vârful acestor plecări se atinge încă de la începutul tranziției. Anul următor, în 1991, numărul emigrărilor cu domiciliul permanent se înjumătățește, iar în 1992 el este aproape o treime din vârful din

1990. Plecărilor din acești primi ani, raportați și la perioada de timp relativ scurtă, depășesc cu mult emigrările definitive cu domiciliu ce aveau să vină în decada 2000 și 2010 în timpul migrației economice spre vestul Europei. După vârful din 1990-1992, rata aceasta a mutărilor de domiciliu se va stabili anual în jurul a una-două zeci de mii de plecări.

Însă, plecările cu schimbarea temporară a reședinței sunt mult mai mari. Există o diferență semnificativă între ceea ce se numește reședința și domiciliul persoanei, iar aceasta este relevantă în analiza demografică. România deține o emigrație cu o importantă dimensiune temporară, care implică doar schimbarea temporară a adresei la care persoana locuiește. În această schimbare temporară a adresei, persoana își poate păstra însă la altă adresă locul unde domiciliază. Din acest motiv, conform INS, există și o diferență relevantă de câteva milioane de locuitori între ceea ce reprezintă populația domiciliată a țării, reprezentând 22.120.471 de locuitori la 1 ianuarie 2021, și populația rezidentă, reprezentând estimativ 19.201.662 de locuitori la aceeași dată. Pentru aspectele socioeconomice diferența dintre populația rezidentă și cea domiciliată este deosebit de importantă. Spre exemplu, în orașele-magnet precum Sibiul care reușesc să atragă și să dezvolte locuri de muncă, migrația cu schimbarea reședinței acoperă o proporție semnificativă a necesarului forței de muncă. Începând din 2008, dată la care statistica aceasta a schimbării temporare a reședinței a început să fie înregistrată de INS, și până în 2020, emigrația temporară a produs un total de 2.744.474 de plecări din România, cu o medie anuală de 211.113 plecări. La nivel mondial, România este una dintre țările cu cele mai mari ponderi ale plecărilor din totalul populației. Cei care au emigrat din România au creat în decada 2000-2010 două dintre cele mai mari coridoare de migrație bilaterală de la nivel mondial – către Spania și către Italia (ONU, 2019). Emigrația românească de după 2000 are un puternic caracter temporar, și deși nu avem date statistice despre numărul celor care se întorc în țară după o experiență de imigrant, ponderea acestora este totuși semnificativă, iar (re)integrarea lor socială și economică în România se face cu particularități importante (Vlase, & Croitoru, 2019; Croitoru, 2019). Treptat, România devine și o țară de imigrație, chiar dacă ponderea rezidenților în România, dar născuți în altă țară este în continuare una relativ mică. Însă, este o evoluție în creștere, ponderea imigranților în România aproape s-a dublat de la 1,5% în 2015 până la 3,7% în 2020, cu o creștere numerică de la 281.048 la 705.310 (ONU, 2020). Literatura care a apărut pentru a înțelege fenomenul imigrației în România a scos la iveală o integrare relativ ridicată, dar profund diferențiată între grupurile de imigranți și cu particularitatea că, pentru mulți imigranți, România este doar o țară de tranziție (Coșciug *et al.*, 2019; Coșciug, 2021).

Este important de menționat și factorul geografic economic în această discuție asupra migrației. Migrația românească transnațională sau cea din interiorul țării a fost în mod decisiv una către zone urbane mai dezvoltate, mai prospere. În interiorul României, cu excepția primei decade postcomuniste, atunci când dezindustrializarea orașelor a determinat un flux de migrație către sate și agricultură

de subzistență (Sandu, 2000), principala mișcare migratorie de după 2000 a însemnat migrare către principalele orașe ale țării și suburbiile lor, aici intrând atât migrația înregistrată statistic ca fiind cea urban-urban sau rural-urban, dar și cea dinspre localități urbane sau rurale către localități care din punct de vedere legal sunt considerate rurale, dar afișează o structură socioeconomică specifică suburbiilor apropiate orașelor-magnet.

În 1987, Dirk Van de Kaa publica un articol în care anunța și detalia noua etapă demografică a țărilor postindustriale, denumită *a doua tranziție demografică* și caracterizată prin 1) slăbirea căsătoriei drept principala și singura formă de structură a familiei, ca o consecință a creșterii ratelor de divorț și a coabitării, 2) reorientarea relațiilor în familie pe importanța cuplului, în detrimentul copilului, 3) revoluția mijloacelor contraceptive și 4) diversificarea formelor de familie. În general, aceste transformări sunt asociate cu declinul ratelor de nupțialitate, fertilitate, natalitate, de aici și un interes pentru această problemă relativ la studiul nostru. Astfel de tipare au fost vizibile în România încă din anii '90. Pentru această secțiune a articolului nostru, discuția asupra acestei probleme a celei de-a doua tranziții și a integrării României în modelul teoretic este relevantă din prisma literaturii pe care a produs-o și faptul că a fost un subiect relevant în studiile demografice românești în primele decenii postcomuniste. Câteva studii făcute la mijlocul anilor 2000 au încercat să explice în ce măsură România se înscrie în acest peisaj teoretizat de Van de Kaa. Aceste studii (Mureșan, 2007; Rotariu, 2006) au concluzionat că România îndeplinea mai mult sau mai puțin cerințele teoretice ale celei de-a doua tranziții demografice, fără însă a fi în întregime cuprinsă de aceasta. Totuși, ca o constantă, cele trei decenii postcomuniste românești au fost caracterizate de o relativ continuă scădere sau stabilitate, urmată de momente noi de scădere, în cazul tuturor celor trei fenomene – nupțialitate, fertilitate și natalitate.

O serie de studii au încercat să surprindă evoluția fenomenelor demografice și în funcție de variația lor geografică. În continuare, discutăm rezultatele acestor studii, prin referire la fenomenele demografice de interes pentru noi. Diferența demografică dintre mediul urban și cel rural este o temă importantă aici. Spre exemplu, Rotariu, Dumănescu, & Hărăguș (2017) au analizat evoluția nupțialității între 1985 și 2015 în mediile urbane și rurale și au observat tendințe majore în funcție de cele două medii rezidențiale. Astfel, în perioada 1996-2015, România a avut o nupțialitate mai mult sau mai puțin ridicată în mediul urban comparativ cu cel rural. Aceasta era o diferență față de perioada 1991-1995 când nupțialitatea era ușor mai ridicată în rural, dar pe de altă parte, este o asemănare cu tiparele ultimilor ani din timpul regimului comunist. Același studiu, tot în legătură cu demografia căsătoriilor, ne arată că România postcomunistă prezintă un decalaj urban-rural al vârstelor la prima căsătorie, pentru ambele sexe – în 2015 în mediul urban vârstele sunt mai ridicate cu 1,7 ani la bărbați și 3 ani la femei. Autorii cercetează și demografia nașterilor în funcție de diviziunea urban-rural, privind la fenomenul fertilității. Pentru perioada analizată, 1990-2015, rata fertilității este mai ridicată

la femeile din rural, dar tendința ultimului deceniu analizat de autori este aceea de micșorare a ecartului, de la 0,8 copii/femeie în prima decadă către 0,3 copii/femeie spre sfârșitul intervalului de timp. Pentru demografia românească, distincția dintre urban și rural este una deosebit de semnificativă pentru toată perioada celor trei decenii. Din acest motiv, în cadrul analizei vârstei la prima căsătorie, efectuată pe regiunile de dezvoltare (NUTS, 2) și defalcată în funcție de mediul rezidențial, autorii nu găsesc diferențe importante între regiuni. Atunci când mediul rezidențial este scos din calcul, analiza pe regiunile NUTS 2 surprinde variații geografice.

Studiul făcut de Rotariu, Dumănescu & Hărăguș (2017) a căutat să exploreze diferențele și la nivelul regiunilor de dezvoltare NUTS 2. În această privință, analiza vârstei la prima căsătorie, realizată pe regiunile NUTS 2 și defalcată în funcție de mediul rezidențial, nu surprinde diferențe semnificative. La o concluzie similară se ajunge oarecum și în analiza ratei totale de fertilitate. Atunci când scoatem din analiză regiunile puternic urbanizată București-Ilfov sau pe cea Nord-Est, particulară prin tradiția natalistă ridicată, diferențele dintre celelalte șase regiuni NUTS 2 sunt relativ mici și cu o tendință temporală solidă de micșorare.

Unele studii și-au propus să încorporeze evoluții și la scale geografice mai localizate, precum județele sau localitățile. Astfel, analizând în plan geografic depopularea României, Eva, Cehan și Lazăr (2021) arată că există o tendință în creștere pe durata celor trei decenii ca numărul orașelor care experimentează depopulare sau stagnare a volumului să devină dominante comparativ cu proporția de orașe care își măresc populația. Guțoiu (2019) a cercetat volumul populației și migrația la nivelul județelor în perioada 1992-2018, comparând evoluțiile demografice cu evoluțiile în geografia economică. Concluzia studiului surprinde o geografie demografică a volumului de populație care urmează îndeaproape polarizării geografiei economice naționale – populația țării tinde să se concentreze în județele unde se concentrează și activitatea economică. În acest context, unele studii și-au propus să înțeleagă demografia acestor spații puternic urbanizate care au reușit să se adapteze cu succes la economia de piață. Aici putem include pe Földes (2019) care a studiat demografia în județul Cluj și în localitățile sale, sau Guțoiu (2020) care a cercetat aspecte demografice în București și în localitățile județului Ilfov.

Analiza

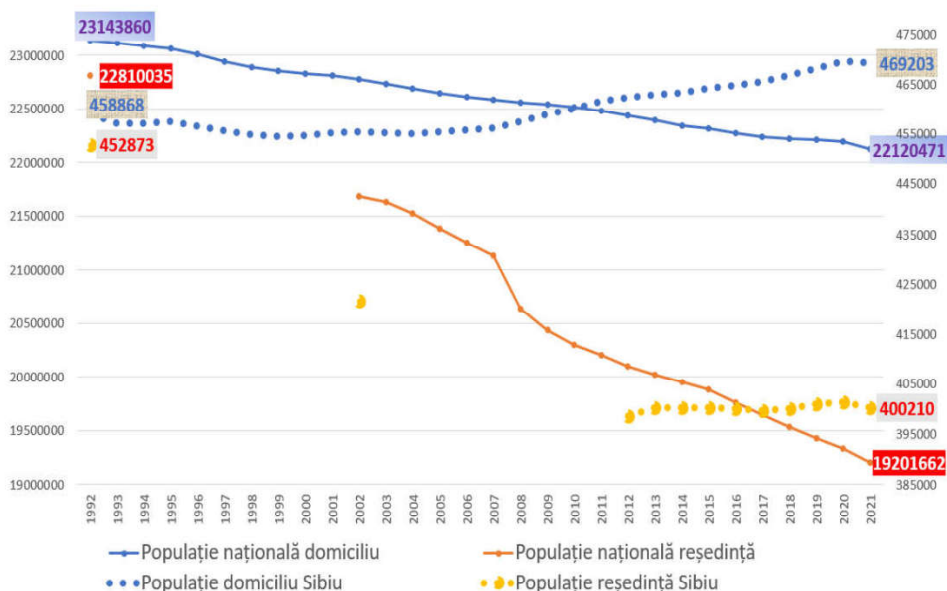
Numărul locuitorilor domiciliați și rezidenți

În contextul declinului demografic continuu resimțit în România pe durata celor trei decenii, județul Sibiu se face remarcant printr-o evoluție recentă de creștere demografică. Așa cum aminteam în discuția contextuală de mai sus, declinul demografic nu a fost unul uniform pe teritoriul țării, iar unele județe și capitala București au trecut, în special în ultimul deceniu, printr-o etapă de creștere

demografică, în special datorită migrației. Județul Sibiu este unul dintre acele locuri din țară care au oprit tiparul declinului sau chiar l-au inversat cu unul de creștere.

Graficul din figura 1 ne prezintă evoluția numerică a locuitorilor din județul Sibiu, atât cei domiciliați cât și cei rezidenți, între 1992 și 2021, alături de evoluția similară la nivelul întregii țări afișată cu scop comparativ. Populația domiciliată în județul Sibiu crește de la 458.868 în 1992 până la 469.203 în 2021, așadar cu aproape 10 de mii de locuitori. Proportional vorbind creșterea nu este una foarte mare, doar 2,3%, însă în contextul declinului general național ea capătă semnificații sporite. Pentru comparație, mediana evoluțiilor județene pentru aceeași populație domiciliată este de -6%, cu valori extreme în Ilfov (63%), Iași (18%), Teleorman (-26%) și Olt (-18%). Evoluția temporală pe cele trei decenii nu este continuă. Dacă la nivel național populația scade relativ constant, graficul ne arată în cazul județului Sibiu o populație domiciliată care în prima jumătate a perioadei de analiză trece doar printr-o ușoară scădere, populația reducându-se cu câteva mii. În județul Sibiu declinul demografic al perioadei de tranziție a fost mai puțin abrupt decât cel de la nivelul țării. Astfel, între 1992 și 2004, o perioadă de timp ce marchează punctul cel mai scăzut al populației domiciliate în Sibiu (455.093 în 2004), numărul locuitorilor scade cu 0,8%, comparativ cu evoluția mai abruptă de la nivel național de 2%. Explicația rezidă, așa cum vom vedea în secțiunea următoare, în valul de emigrație mai mic care a caracterizat acest județ comparativ cu evoluția națională. După 2004, populația județului intră pe o pantă de creștere, în timp ce populația națională își continuă scăderea.

În cazul populației rezidente, ultimul deceniu în județul Sibiu nu a adus o creștere a numărului de locuitori care să compenseze pentru scăderile tranziției, ci observăm de fapt după 2010 o stagnare a populației rezidente din județ. În cele trei decenii, populația rezidentă din județul Sibiu scade cu aproape 50 de mii de locuitori. Este o scădere considerabilă de 12%. Însă, în cazul comparației cu nivelul național, se păstrează observațiile făcute mai sus în analiza populației domiciliate. Declinul demografic al populației rezidente în județul Sibiu este mai redus decât acela de la nivelul național. Proportional, județul pierde 12% dintre locuitori între 1992 și 2021, comparativ cu 16% scădere la nivelul României. Este important însă de menționat că totuși pentru perioada 1992-2002 scăderea a fost mai ridicată în județul Sibiu decât la nivelul țării – 7% față de 5%. Amploarea scăderilor într-o perioadă scurtă de timp se explică în special prin fenomenul migrației, pe care îl vom analiza în secțiunea următoare.

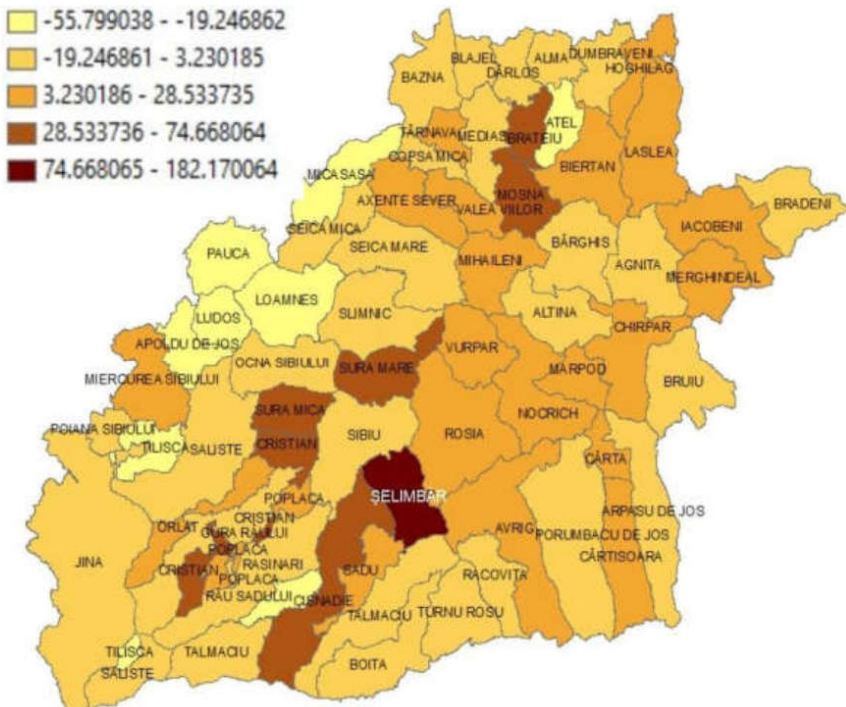
Sursa: INS, graficul este o prelucrare a autorului.

Figura 1. Populație cu domiciliu și reședință în județul Sibiu și în România, 1992-2021

Așa cum evoluția la nivelul țării nu este una uniformă, iar unele județe au afișat creșteri demografice într-o eră a declinului demografic național, diferențe geografice există și în interiorul județului Sibiu, între localitățile sale. Spre exemplu, comunele județului au avut parte în total de o creștere a populației domiciliante în cele trei decenii, pe când orașele și municipiile în ansamblul lor au afișat o ușoară scădere. Populația rurală din județul Sibiu crește de la 143.013 în 1992 până la 157.078 în 2021. Este important de menționat că, la nivel național, în aceeași perioadă de timp, populația din mediul rural scade cu aproape un milion și cu o proporție de 9%. Populația urbană a județului a trecut printr-o ușoară scădere de la 315.855 până la 312.125. Ponderele populației urbane a scăzut de la 69% în 1992 până la 67% în 2021, dar ea este încă majoritară în județ și se află peste procentul populației urbane de la nivel național – 56% în 2021.

De fapt, creșterea în populație rurală s-a făcut în mod predominant în localitățile din jurul municipiului Sibiu și chiar în jurul Mediașului, al doilea oraș ca importanță al județului. Acest aspect se poate observa în figura 2 care ne prezintă o hartă cu raportul evoluției populației domiciliante în localitățile județului în cele trei decenii. Harta a fost realizată cu softul ArcGIS, iar valorile au fost clasificate în clase după metoda Jenks folosită adesea în hărți tematice coroplectice pentru a grupa în aceeași clasă valori cât mai apropiate, maximizând simultan diferențele dintre clase. Creșterile cele mai mari sunt înregistrate în localitățile din jurul Sibiului

și Mediașului, precum și în cele aflate geografic între cele două orașe. În jurul celor două municipii creșterea se datorează suburbanizării și extinderii urbanizării dincolo de teritoriul administrativ al orașelor. Așadar, comune precum Șelimbăr, Șura Mare sau Brateiu care au avut printre cele mai mari creșteri, găzduiesc de aproape un deceniu un stil de viață dominant urban, chiar dacă păstrează în peisajul lor rămășițe fizice reminiscente ale trecutului agrar. Șelimbăr, localitatea cu cea mai mare creștere, și-a triplat populația, ajungând la 14.723 de locuitori în 2021. Sibiu, capitala județului, arată după trei decenii o ușoară scădere, de la 170.324 în 1992 la 167.224 în 2021. Scăderea este ceva mai mare în Mediaș – de la 67.043 către 56.072. Scăderi mai mari de populație găsim în special în localitățile din partea vestică a județului, dar și prin restul județului. Comune precum Păuca din vestul județului sau Ațel din apropierea Mediașului pierd aproape jumătate dintre locuitori. În mod decisiv, explozia demografică din jurul principalelor orașe se datorează procesului de expansiune urbană revărsată din centrele urbane către localitățile din jur (Keil, 2017) care, în cadrul acestui proces, au devenit și puncte de atracție pentru migrație. Astfel de aspecte ale migrației le vom explora în continuare, în secțiunea următoare.

Sursa: INS, graficul este o prelucrare a autorului.

Figura 2. Raportul evoluției numerice a populației domiciliare în localitățile județului Sibiu, după formula (pop. 2021 - pop. 1992) / pop. 1992

Migrația

La fel ca celelalte județe ale României, județul Sibiu a fost cuprins de ample mișcări de migrație ale populației. Desigur, aceste evoluții pe care le vom analiza în paragrafele următoare nu sunt izolate de evenimentele migraționiste din celelalte județe, orașe, locuri ale României și comparații sau asemănări cu evoluții similare din țară putem face pentru o bună parte din valurile și elementele lor caracteristice. În continuare, discuția se concentrează pe principalele valuri și caracteristici ale migrației în județ. Discuția urmează și un fir cronologic.

Așa cum aminteam în capitolul teoretic, în România, prima decadă postcomunistă a început cu un val masiv de emigrări în străinătate implicând mutarea domiciliului permanent. În această evoluție, județul Sibiu a fost un adevărat avanpost al emigrației. Din cele 96.929 de plecări înregistrate în 1990, o proporție decisivă de 22% dintre acestea au însemnat plecările din județul Sibiu. 20.849 de plecări cu domiciliul erau înregistrate în județul Sibiu în anul 1990. De fapt, numărul acesta plasa Sibiul pe primul loc în clasamentul emigrărilor cu domiciliul. Numărul plecărilor era apropiat de acela înregistrat în județul Timiș, anume 20.426. Pentru comparație, aproape jumătate din județe înregistrau mai puțin de 1.000 de plecări, iar majoritatea județelor din centrul și vestul țării înregistrau câteva mii. Și dacă ne raportăm la populația județului, plecările din Sibiu își păstrează relevanța decisivă. Timișul înregistra un număr apropiat în 1990 de plecări celui din Sibiu, dar populația domiciliată a primului depășea cu câteva sute de mii locuitorii din județul Sibiu. În anii următori, în 1991 și 1992, numărul plecărilor din Sibiu, la fel ca și cele de la nivel național, se află în scădere. Însă, județul rămâne în continuare în fruntea plecărilor, înregistrând 7.309, respectiv 5.256 de plecări, cu aproape două, respectiv o mie de plecări mai mult decât județul Timiș. Ponderea plecărilor din Sibiu față de totalul național scade la 17% atât în 1991, cât și în 1992. Situația aceasta, cu județul Sibiu aflat în vârful emigrărilor permanente, se datorează plecărilor masive ale populației de etnie germană, anterior numeroasă în acest județ, dar care a plecat în proporții covârșitoare după Revoluție.

La recensământul din 1977 locuiau în România 359.109 de etnici germani, reprezentând 2% din populația țării. La primul recensământ postcomunist din 1992 numărul acestora scade puternic până la 119.462, cu o pondere de 0,7%, de asemenea în scădere. Transformarea se datorează plecărilor din primii ani de după 1989. Din cele aproape o sută de mii de plecări cu domiciliul înregistrate în toată țara în 1990, două treimi dintre acestea au fost emigrări ale etnicilor germani (60.072). În următorii doi ani, plecările etnicilor germani rămân semnificative, deși în scădere, reprezentând ponderi de 35% în 1991 și 28% în 1992. Deși nu dispunem de statistici oficiale ale emigrației pe etnii încrucișată cu cea pe județe, comparând datele despre populația domiciliată pe etnii de la recensămintele din 1977 și 1992 putem observa poziția centrală a județului Sibiu în acest val masiv de emigrare a germanilor. Populația etnicilor germani scade în județ de la 96.401 în 1977 până la 17.122 în 1992, în condițiile în care numărul acestora rămăsese relativ stabil

încă de la recensământul interbelic din 1930. De asemenea, ponderea acestora în județ scade, de la 20% în 1977 până la 4% în 1992. Emigrația germanilor din județul Sibiu continuă și în anii următori, dar în numere mult reduse, asta și datorită restrângerii puternice a comunității. La recensământul din 2002, etnicii germani mai reprezentau doar 2% din populația județului.

Către finalul primei decade emigrația din Sibiu se reduce considerabil față de cea existentă la nivel național. Astfel, pentru perioada 1990-1992 raportul emigrației totale din acești ani de la nivel național raportat la cea din Sibiu era de cinci ori mai mare – 1.722.241 de emigrări definitive la nivel național față de 44.883 în Sibiu. Raportul se amplifică substanțial spre sfârșitul anilor '90 – un total de 33.414 în anii 1998-2000 la nivel național față de 1.900 de emigrări la nivelul județului Sibiu, așadar de 23 de ori mai multe.

Ulterior, emigrația majoră din ultimele două decenii, care a cuprins întreaga țară, a fost prezentă și în județul Sibiu. Valul masiv migraționist al primului deceniu își domolește treptat amploarea către anul 2000, iar în 2001 avem cel mai mic număr de plecări cu domiciliul – 284 – mult sub media anuală de 3.846 de plecări înregistrate în perioada 1990-2000. După 2001, ca parte a noului val migraționist, numărul de plecări va crește. Plecările din Sibiu, din această perioadă 2001-2020, au fost departe de volumul celor din primii ani postcomuniști, dar ele rămân semnificative în sine, cât și prin raportare la evoluția națională. Media anuală a plecărilor cu domiciliul în perioada 2001-2010 a fost de 493, iar pentru 2011-2020 de 593. Sibiul rămâne unul dintre principalele județe din care se emigrează. În toată perioada, rata anuală a plecărilor cu domiciliul în Sibiu, raportată la populația domiciliată totală, este mai mare decât rata națională. În general, rata aceasta la nivelul județului Sibiu a oscilat după 2005, între 0,1% și 0,2%, în timp ce, la nivel național ea a fost de cele mai multe ori sub 0,1%. Spre exemplu, în 2020 Sibiul înregistra 602 plecări. Doar șapte județe și Bucureștiul aveau mai multe plecări. Desigur, emigrația post-2000 are și o puternică dimensiune temporară. Autoritatea națională statistică înregistrează aceste plecări temporare doar începând cu ultimii zece ani. În perioada 2012-2020, județul Sibiu a înregistrat o medie anuală de 3.934 de plecări cu reședința. Comparația cu tiparul național ne conturează o imagine distinctă față de cea descrisă anterior în cazul plecărilor cu domiciliul. Rata anuală a plecărilor cu reședința, raportată la populația rezidentă totală, a oscilat în Sibiu între 0,8% și 1,2%, o evoluție similară cu cea de la nivel național. Putem concluziona că Sibiul a fost pe durata celor trei decenii unul dintre principalele județe de emigrație ale României și, de asemenea, emigrația permanentă din Sibiu are un caracter considerabil mai pregnant decât cea de la nivelul țării.

În a doua jumătate a anilor '90, în județul Sibiu a avut loc, la fel ca în restul țării, o migrație către zonele rurale. Volumul acesteia nu a fost unul de mare amploare, dar a fost totuși semnificativ. Migrația a fost determinată de contextul economic nefavorabil al vremii respective. Problemele cu șomajul în zonele urbane i-au determinat pe mulți să se întoarcă în zonele rurale, de unde plecaseră anterior, și să practice o agricultură de subzistență, posibilă acum și după reforma

agrară postcomunistă (Mihalache, 2020). Comunele limitrofe municipiilor s-au transformat cantitativ și calitativ după 2000 sub procesul suburbanizării sau recentului fenomen al agroturismului, astfel încât pentru a surprinde fenomenul migrației spre zonele rurale și viața agrară din anii '90 trebuie să ne limităm la comparații punctuale folosind statistici doar pentru perioada respectivă. În perioada 1991-1995, în mediul rural în județul Sibiu, s-au stabilit în total un număr de 6.647 de persoane. Statisticile de la nivel național ne spun că în această perioadă stabilirile în mediul rural erau făcute majoritar de migrație dinspre rural către rural. Între 1995 și 2000, numărul stabilirilor cu domiciliul în ruralul sibian crește la 8.314. În județul Sibiu, parte din aceste mișcări au fost favorizate și de plecările numeroase ale etnicilor germani.

Deși a fost unul dintre principalele puncte de emigrație în străinătate, județul Sibiu este, la rândul său, în circulația migratorie, și un oraș-magnet. Sibiul este unul dintre județele care prezintă, pe toată durata celor trei decenii, un sold pozitiv al schimbărilor de domiciliu făcute în interiorul țării. Constant, dar cu volume variate, în județul Sibiu numărul celor care s-au stabilit aici cu domiciliul l-a depășit pe acela al celor care au plecat. Soldul cel mai mare a fost în 1990, atunci când s-au legalizat mutările din vremea comunistă. Apoi, media pentru anii 1991-1995 a fost de 1.610. Mai târziu, în perioada 1996-2015, soldul anual nu mai depășește valoarea de o mie. Însă, în ultimii ani asistăm la o nouă creștere. Media pentru 2016-2020 a fost de 1.586. Pentru toată perioada de analiză, anume 1990-2020, un total excedent de 36.836 este diferența dintre plecările și stabilirile în județ. Pentru comparație, volume mai mari, găsim doar în alte patru județe și în București. Observațiile acestea se potrivesc și analizei stocului plecărilor și sosirilor cu reședința. Un sold anual constant pozitiv a produs în județul Sibiu un total excedent pentru anii 1990-2020 – 80.183. Statistica aceasta a soldului plecărilor și sosirilor în județ ne oferă o măsură a circulației între județe. În această circulație internă, județul Sibiu este un punct esențial de atracție. În ceea ce privește, circulația internațională, și stabilirea imigranților cu domiciliul în România, județul Sibiu se situează undeva la jumătatea clasamentului. Pentru totalul stabilirilor din perioada 1994-2020, doar 0,8% dintre acestea s-au făcut în Sibiu, plasând județul undeva ușor peste mijlocul clasamentului.

Județul Sibiu este un spațiu care atrage migrația, dar aceasta nu se manifestă uniform în geografia județului. Observații în acest sens ne-au fost revelate încă din capitoul anterior când am observat cum câteva localități din jurul orașelor principale – Sibiu și Mediaș – au avut cele mai mari creșteri de populație. Aceasta este o consecință a unei mișcări migratorii de populație care s-a manifestat cu evidente coordonate geografice, atât în interiorul județului, cât și din afara județului către localitățile județului. Găzduind aproape o treime din toată populația județului și fiind și principalul oraș din punct de vedere economic, politic și cultural al județului, municipiul Sibiu este cel care atrage cele mai multe stabiliri cu domiciliul. Astfel, găsim o medie anuală de 2.078 de stabiliri cu domiciliul în perioada 1991-2020, cu valori anuale gravitând între o mie și trei mii de stabiliri.

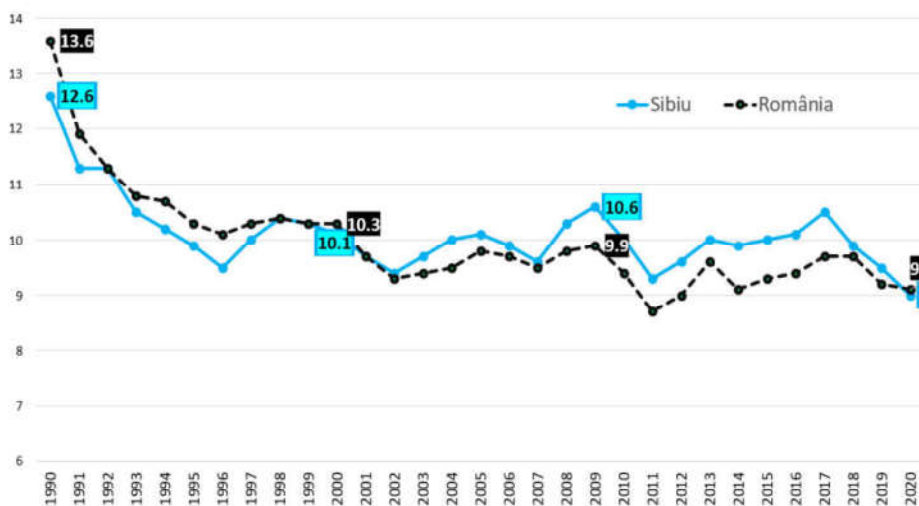
Din acest punct de vedere, orașul Sibiu depășește cu mult celelalte localități ale județului. Spre exemplu, media pentru municipiul Mediaș este de 563. Mai sus, în capitolul anterior, am observat că municipiile Sibiu și Mediaș nu au afișat o creștere a populației în cele trei decenii. Explicația este aceea că deși aceste orașe au atras numere semnificative de locuitori, sosirile au fost compensate cu plecările. Media plecărilor cu domiciliul din orașul Sibiu pentru același interval de timp a fost de 2.130, iar pentru Mediaș de 896. Pe de altă parte, situația este diferită pentru localitățile din jurul acestor orașe. Ca parte a procesului de suburbanizare, acestea au experimentat creștere demografică printr-un excedent al stabilirilor asupra plecărilor. Comuna Șelimbăr, aflată la marginea sudică a orașului Sibiu, a avut o medie anuală a stabilirilor cu domiciliul între 1991 și 2020 de 423, considerabil peste media plecărilor de 122. Observație similară regăsim și în orașul Cisnădie, aflat la câțiva kilometri sud de orașul Sibiu, cu media stabilirilor de 466 și cea a plecărilor de 275, sau în Șura Mare, comună aflată la nord de Sibiu, cu media stabilirilor de 117 și cea a plecărilor de 62. Suburbanizarea este puternică în jurul orașului Sibiu, dar o regăsim semnificativă și în apropierea Mediașului. Comunele Moșna și Brateiu aflate la est de Mediaș au afișat, de asemenea, excedente ale stabilirilor, anume 64 față de 47 în cazul comunei Moșna și 63 față de 50 pentru comuna Brateiu.

Mișcarea naturală

Natalitatea

Din punct de vedere cronologic, natalitatea în județul Sibiu a urmat o evoluție în mare parte similară cu cea de la nivel național. Acest lucru este vizibil în graficul din figura 3 care prezintă evoluția ratelor de natalitate în județ și la nivel național între anii 1990 și 2020. Prima decadă postcomunistă a adus o scădere importantă în ratele de natalitate, dar evoluțiile se stabilizează în următoarele două decenii. Comportamentele pronataliste din vremea comunistă scad rapid după 1989. Între 1990, anul în care încă avem în măsurători sarcini concepute în regimul totalitar, și 1991, când vorbim despre sarcini concepute după Revoluție, avem cea mai mare scădere în rata de natalitate de la un an la altul pe întreaga perioadă studiată, atât la nivelul județului (-1,3%), cât și la nivelul țării (-1,7%). După această primă scădere substanțială, evoluția ulterioară este una generală de declin lent, în ciuda unor momente în care avem ușoare creșteri precum spre finalul perioadei de creștere economică din decada anilor 2000-2010 și în anii de creștere post-recesiune de la mijlocul decadei 2010-2020. În termeni de numere absolute de nou-născuți vii, declinul pentru toată perioada 1990-2020 a însemnat o scădere de aproximativ o sută de mii de nou-născuți la nivel național și aproape două mii la nivelul județului. În anul 2020, erau înregistrați 4.220 de nou-născuți vii în județul Sibiu, cu aproape două sute mai puțin decât în anul precedent. Deși încă nu este nici pe departe deplin studiat efectul recent al pandemiei de Covid-19 asupra demografiei României, datele recente disponibile la nivel național arată o

scădere masivă în numărul de nou-născuți în anul 2021 (179.854), comparativ cu 2019 (203.109). În ceea ce privește evoluția natalității din Sibiu în contextul național, un alt aspect important ar mai trebui observat. Declinul natalității este mai mic în județ decât la nivel național, iar pe perioade lungi de timp între anii 2000 și 2020 rata de natalitate din Sibiu este mai ridicată decât la nivel național, contrastând cu primii ani postcomuniști în care natalitatea la nivel național era mai mare decât cea din județ.

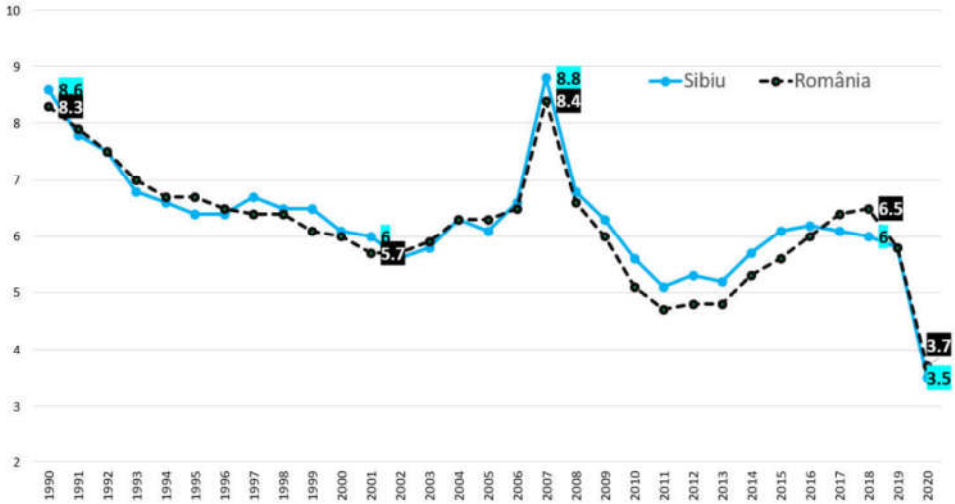
Sursa: INS, graficul este o prelucrare a autorului.

Figura 3. Rate de natalitate în județul Sibiu și România, %, calculate prin raportare la populația domiciliată, 1990-2020

Nupțialitate

Continuăm analiza mișcării naturale a populației județului Sibiu privind la fenomenul nupțialității. Figura 4 ne oferă un grafic al evoluției ratelor de nupțialitate în județ în perioada 1990-2020. Pentru context, avem iarăși și datele de la nivel național. În general, pe durata celor trei decenii vorbim despre o scădere a ratelor de nupțialitate în județ, iar aceeași observație poate fi înaintată și pentru nivelul național. Fără a lua în considerare anul excepțional 2020 al pandemiei, media ratelor anuale scade în Sibiu de la 7 între 1990 și 1999, la 6,4 între 2000 și 2009 și 5,4 între 2010 și 2019. Primul an al pandemiei continuă trendul descendent, dar accentuându-l consistent, înjumătățind rata de nupțialitate și aducând-o la cel mai mic nivel. Nupțialitatea este un fenomen demografic puternic influențat de contextul economic, cel al siguranței publice și personale, și de transformările la nivel cultural și social. Contextul nesigur și restrângerea libertății de mișcare în anul 2020 a dus la o scădere masivă a căsătoriilor în județ, la fel ca și la nivel național. Scădere relativ continuă am avut și în perioada primei decade postcomuniste în

contextul liberalizării societății românești. Un vârf al nupțialității observăm în 2007 ca o consecință la Legea 396/2006 prin care se acorda sprijin material la întemeierea familiei (Rotariu, Dumănescu, & Hărăguș, 2017). După acest vârf, contextul economic lovește din nou, iar criza financiară produce în cele mai mici nivele ale ratelor (5,1 în Sibiu și 4,2 în România), exceptând anul 2020. Tiparul descendent al nupțialității se poate observa și din analiza numărului de căsătorii. În Sibiu, după o primă decadă în care numărul acestora gravita ușor peste 3.000 de căsătorii anual, ultimul deceniu produce anual între 2.300 și 2.800 de căsătorii.

Sursa: INS, graficul este o prelucrare a autorului.

Figura 4. Rate de nupțialitate în județul Sibiu și România, %, calculate prin raportare la populația domiciliată, 1990-2020

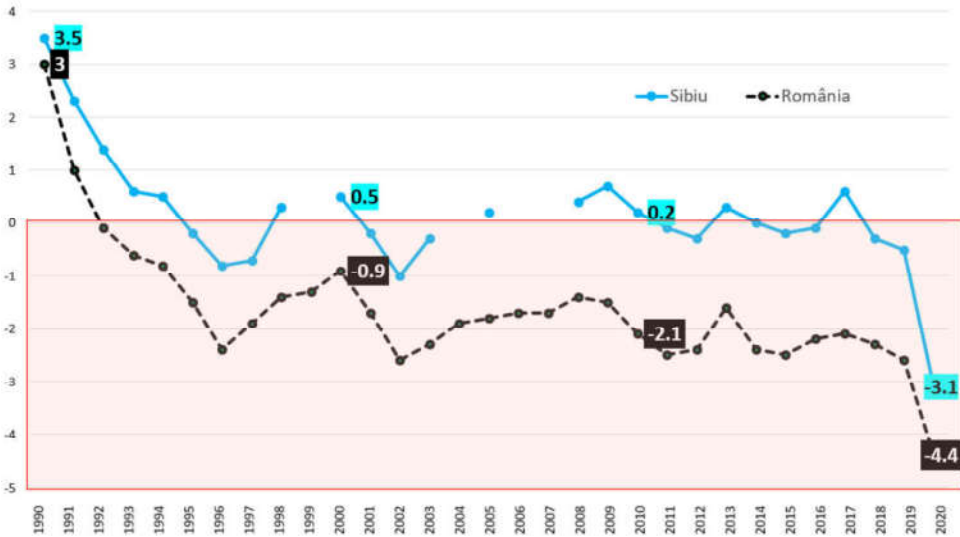
Pe lângă această evoluție descendentă în ratele de nupțialitate, cât și în numărul de căsătorii, un alt aspect mai este relevant pentru a fi discutat în conturarea acestui profil al nupțialității în județ. Și de data aceasta, fenomenul nu este unul limitat exclusiv la județul Sibiu. El poate fi identificat ca o caracteristică a transformărilor din ultimele decenii ale societăților postindustriale. Este vorba despre creșterea vârstei la care partenerii se căsătoresc. Coabitarea partenerilor înainte de căsătorie, schimbarea în așteptările față de căsătorie (găsirea partenerului ideal), amânarea întemeierii familiei în favoarea preocupării pentru carieră, toate aceste comportamente produc o creștere a vârstei la care persoanele se căsătoresc și, în consecință, și o scădere a ratelor de nupțialitate. În 1990, vârsta medie la căsătorie a bărbaților din Sibiu era de 27 de ani, iar cea a femeilor de 24 de ani. La fel stăteau lucrurile și la nivel național. Trei decenii mai târziu, transformările sunt marcante. În 2019, vârsta medie a bărbaților la căsătorie în Sibiu este de 33 de ani, și 30 de ani în cazul femeilor. Și aici, valorile sunt similare la nivel național, astfel că nu putem vorbi despre diferențe semnificative în ceea ce privește vârsta

la căsătorie între Sibiu și statistica de la nivelul țării. Diferențe există în ceea ce privește comparația dintre mediul urban și cel rural. Comparația este productivă, chiar dacă sunt probleme metodologice în comparația dintre mediul urban și rural, datorită faptului că ruralul cuprinde astăzi o proporție importantă de locuitori cu stil de viață urban în localitățile limitrofe de lângă centrele urbane importante. Astfel, dacă luăm exemplul populației feminine, în mediul rural în 1991 vârsta medie era de 23 de ani, în timp ce, pentru același an, în urban vârsta era de 25 de ani. În 2019, diferența persistă, dar cu o creștere a valorilor în ambele cazuri – 29 de ani în mediul rural și 31 de ani în cel urban.

Sporul natural

În ceea ce privește sporul natural, la fel ca în cazul nupțialității sau al natalității, evoluția este una iarăși descendentă masiv în prima decadă și apoi de oscilare între stabilitate sau creșteri și scăderi mărunte. Rata anuală a sporului natural care măsoară diferența dintre rata de natalitate și cea de mortalitate este afișată pentru perioada 1990-2020 în figura 5, atât pentru județul Sibiu, cât și, cu rol comparativ, pentru întreaga țară. Pentru câțiva ani, în cazul județului Sibiu, lipsesc anumite valori din seria de date, dar acestea nu afectează conturarea imaginii istorice a evoluției indicatorului. Primii ani postcomuniști ne arată un spor natural pozitiv. Cea mai mare valoare din toată perioada reprezentată în grafic o avem în 1990. Ulterior, ratele încep să scadă considerabil, iar aceste observații sunt valabile atât pentru județul Sibiu, cât și pentru nivelul național. În doar câțiva ani, sporul natural din județ, scade de la 3,5‰ în 1990 până la -0,8‰ în 1997. Nivelul din 1990 nu va mai fi atins în deceniile următoare, iar sporul natural va gravita în jurul valorii 0 în cazul Sibiului, și între -1‰ și -2‰ la nivel național. În prima decadă a anilor 2000, în contextul creșterii economice, avem o ușoară tendință de creștere pozitivă în cazul județului Sibiu. La nivel național, tendința anilor 2000 este în aceeași direcție, dar sporul natural fiind unul negativ, în termeni statistici vorbim de o scădere negativă. O ușoară inversare a acestei evoluții avem în timpul crizei economice din jurul anului 2010. Cu diverse oscilații, perioada 2013-2019 este una de relativă stabilitate, iar ratele ajung iarăși la valori înregistrate anterior crizei economice. Seria noastră de date se încheie cu o scădere bruscă, masivă și excepțională în 2020, în contextul pandemiei și puternic influențată de aceasta. Valorile negative din 2020 sunt cele mai mari din perioada studiată. În analiza natalității am văzut că 2020 nu propune o evoluție semnificativ diferită față de anii anteriori, în schimb, ceea ce determină prăbușirea majoră a sporului natural este de fapt creșterea mortalității în 2020 față de valorile anilor anteriori. În Sibiu rata mortalității în 2020 este de 12,1‰ față de 10‰ cât era în 2019. În privința comparației dintre județul Sibiu și mediul național, pe toată durata celor trei decenii, rata sporului natural a județului a fost una pozitiv mai mare sau negativ mai mică decât cea de la nivel național. Diferența este mai mare după 2000 și mai mică la începutul anilor 1990, ceea ce poate propune drept explicație divergența geografică economică prin care România a trecut după etapa tranziției

spre economia de piață, comparativ cu primii ani postcomuniști când țara încă păstra puternic moștenirea comunistă de uniformizare socioeconomică a spațiului.

Sursa: INS, graficul este o prelucrare a autorului.

Figura 5. Rate ale sporului natural în județul Sibiu și România, %, calculate prin raportare la populația domiciliată, 1990-2020

Legături între fenomenele demografice discutate

Secțiunile anterioare și-au propus să analizeze separat fenomenele demografice la diferite scale geografice pe parcursul celor trei decenii. Acum, în această secțiune, vom încerca să identificăm legăturile dintre fenomene.

Pentru început, este important de stabilit rolul migrației asupra volumului de populație al județului. Al doilea și al treilea deceniu al perioadei postcomuniste au adus mișcări ample de migrație în România. În această perioadă, plecările în străinătate au contribuit la un declin demografic al țării. Proporțiile emigrării au fost mai mici în județul Sibiu decât la nivel național. Această evoluție, alături de emergența județului drept un punct important de atracție pentru migrația internă au contribuit semnificativ la o evoluție particulară a volumului populației în Sibiu, comparativ cu mediul național, anume stagnarea demografică și chiar o creștere în ultimul deceniu al populației rezidente.

În traiectoria distinctă pe care volumul populației județului Sibiu a urmat-o, comparativ cu nivelul național, un rol îl joacă și sporul natural. După 1995, sporul natural al Sibiului a oscilat perioade de valori negative cu momente scurte de valori pozitive, o diferență majoră față de valorile negative superioare și persistente pe

care le-a înregistrat sporul natural național. Diferențele de spor natural între cele două nivele geografice sunt și ele parte a consecinței tiparelor de migrație.

Așezările din jurul municipiului Sibiu se află de mai bine de un deceniu într-un proces de suburbanizare. În cadrul acestui proces, multe localități din apropierea municipiului, precum Șelimbăr, Cisnădie și-au mărit considerabil volumul populației. Această creștere a populației este o consecință directă și decisivă a tiparelor de migrație contemporană către localitățile limitrofe orașului-magnet. Dat fiind că analiza mișcării naturale demografice a fost realizată la nivelul județului, studii ulterioare ar putea cerceta în profunzime la nivelul localităților, pe de-o parte, relația dintre migrație și creștere în volum a populației și, pe de altă parte relația dintre migrație și aspecte ale natalității, nupțialității sau sporului natural.

Am putea menționa în această discuție și legătura dintre nupțialitate și natalitate. În demografia românească evoluțiile în nupțialitate determină decisiv și fluctuațiile în traiectoriile nașterilor (Rotariu, Dumănescu, & Hărăguș, 2017). Studiul nostru ne-a arătat că acest lucru este valabil și în demografia regională a județului Sibiu. În această arie geografică, creșterea în nupțialitate înregistrată în 2007 a produs o evoluție ascendentă în evoluția natalității în anii următori, până la nivelul cel mai ridicat – 10,6‰ în 2009.

În final, putem aminti și legătura dintre natalitate și evoluția sporului natural. În calculul ratelor pentru ambele fenomene intră în componență evenimentul nașterii, astfel că cele două sunt desigur puternic corelate. Analizele secțiunilor anterioare ne-au demonstrat că cele două fenomene tind să urmeze tipare foarte apropiate. Spre exemplu, scăderea natalității din județ din anii '90 poate fi identificată și în evoluția către un spor natural negativ. Ca o limitare însă la abordarea noastră, nu ar trebui neglijat rolul mortalității în calculul sporului natural. Importanța mortalității poate fi ușor vizualizată în rata sporului natural care a înregistrat o creștere negativă majoră în anul 2020 al pandemiei de Covid-19, în timp ce rata natalității se păstrase în acel an la valori similare cu cele din anii anteriori.

Concluzii

Lucrarea a analizat din perspectiva spațio-temporală demografia județului Sibiu. În privința dimensiunii temporale, analiza a acoperit cele trei decenii trecute de la căderea regimului comunist în România, aceasta fiind o transformare economică și politică ce a atras și schimbări substanțiale în structura socială, demografică și culturală din țară. În ceea ce privește dimensiunea geografică a analizei, argumentele au încercat să îmbine o analiză desfășurată la mai multe scale: cea națională, cea județeană, dar și în interiorul acesteia din urmă prin comparații între localitățile județului. Interesul pentru realizarea studiului a venit din nevoia de a contura o înțelegere mai aprofundată în demografia unui județ ce a ieșit câștigător în urma tranziției spre economia de piață și a reușit să se adapteze cu succes în acest context economic. Analiza a fost împărțită pe trei aspecte demografice centrale

— evoluția numerică a populației, migrația și mișcarea naturală. În continuare, reluăm concluziile esențiale ale studiului, secționare pe cele trei aspecte.

Analiza a portretizat un județ ce a îmbinat perioade de scădere demografică cu evoluții mai recente de stagnare sau chiar de creștere. Scăderea a fost puternică în prima decadă postcomunistă, pe fondul unui val de emigrare. Următoarele două decenii au adus etape de stagnare, dar și de creștere, o inversare a tiparelor din anii '90, datorită succesului economic pe care județul l-a avut ulterior tranziției. Comparația cu nivelul național a scos la iveală câteva diferențe semnificative. Scăderea la nivel național a fost constantă pe durata celor trei decenii, etapele de stagnare sau de creștere au lipsit la nivel național, iar în anii '90 scăderea demografică națională nu a avut amploarea proporțională pe care a avut-o în Sibiu. În final, în 2020, populația domiciliată a județului se situa între patru sute și cinci sute de mii locuitori, similar cu statistica existentă în 1990, în timp ce populația rezidentă a scăzut cu aproape cincizeci de mii până la patru sute mii în 2020. Dar evoluțiile acestea de la nivelul județului nu au fost distribuite geografic uniform. Unele localități au scăzut mai mult, unele au stagnat, iar altele au avut creșteri substanțiale. Capitala județului și cea mai populată localitate, anume orașul Sibiu, al doilea oraș ca populație, anume Mediaș, au stagnat în această perioadă. În jurul acestora două, localitățile învecinate au crescut demografic datorită suburbanizării. Către granițele județului, mai departe de orașele importante, numărul locuitorilor a urmat un trend descendent puternic.

Județul Sibiu a cunoscut câteva valuri de migrație semnificative în cei treizeci de ani, ceea ce a influențat decisiv felul în care evoluția numerică a populației s-a desfășurat în această perioadă. Principalele tipare de mișcare au fost diverse. A existat un val al plecărilor în străinătate al etnicilor germani, foarte puternic în primii ani post-1989, cu zeci de mii de plecări, dar ulterior, redusă, după trecerea valului, la doar câteva mii. Un alt val foarte important, încă de actualitate, este acela al plecărilor în străinătate, care a cuprins întreaga populație a județului, indiferent de structura etnică. Apoi, valuri au fost și în legătură cu stabilirile pe teritoriul județului. Un exemplu aici, este acela al atracției orașelor-magnet. Capitala județului, orașul Sibiu, atrage cel mai mare număr de stabiliri, dar atracția orașului generează și procesul de suburbanizare, foarte puternic prezent în jurul orașului Sibiu, dar și parțial în jurul orașului Mediaș. Evoluțiile acestea către suburbanizare sunt specifice, în special, pentru ultima decadă din perioada analizată. Un alt val semnificativ, deși nu a avut amploarea numerică a celorlalte trei, a fost acela al stabilirilor în mediile rurale în jurul perioadei 1995-2000, de către rezidenți ai orașelor atinși de crizele economice structurale ale tranziției.

În final, lucrarea a analizat și mișcarea naturală în populația județului, prin interpretarea nupțialității, natalității și a sporului natural. Aici, evoluțiile surprinse au fost, pentru marea parte a timpului, unele descendente, în cazul nupțialității și a natalității, în timp ce rata sporului natural a județului a stagnat, în general, în jurul valorii 0. Evoluțiile au fost marcate pentru cei trei indicatori de o scădere masivă, abruptă și rapidă în anii '90, și de o evoluție relativ generală de stabilitate

în perioada 2000-2020. Mișcarea naturală în populația județului, dar și în populația țării, a însemnat între 1990 și 2020 o etapă distinctă față de valorile pozitive mai ridicate din timpul regimului comunist. În privința comparației dintre județul Sibiu și evoluția națională, în general, în județ, valorile au fost mai mari (și pozitive – cazul sporului natural) față de cele naționale.

O limitare a studiului o putem identifica în secțiunea analizelor pe fenomenele mișcării naturale, mai specific este vorba despre disponibilitatea datelor care să permită o analiză la nivel de localitate. Dată fiind importanța distincției dintre populația rezidentă și cea de domiciliu în demografia românească, analiza noastră în această parte a lucrării ar fi beneficiat cu siguranță mai mult și dacă era completată cu o analiză a ratelor de natalitate, nupțialitate sau a sporului natural calculate pentru populația rezidentă. De asemenea, deși lucrarea noastră a fost preocupată de tiparele în timp și spațiu ale evoluțiilor demografice, analiza a folosit și trimiteri la importanța geografiei economice, folosind diverse operaționalizări din sfera geografiei economice precum: suburbii, orașe-magnet, urban, rural. Studii ulterioare ar putea analiza mai în profunzime corelația sau cauzalitatea dintre geografia economică și cea demografică legând diverși indicatori economici locali ai județului sau localităților de fenomenele demografice.

Bibliografie

- Anghel, R. G., & Horvath, I. (2009). *Sociologia migrației: teorii și studii de caz românești*. Iași: Polirom.
- Coșciug, A., Vornicu, A., Radu, B., Greab, C., Oltean, O., & Burean, T. (2019). *Indexul Integrării Imigranților în România*. Centrul pentru Studiul Comparat al Migrației. Disponibil la <http://ladocluj.ro/wp-content/uploads/2020/02/IIIR-2019.pdf>. Accesat în 24.05.2022.
- Coșciug, A. (ed.) (2021). *Migrație și Integrare într-o țară de emigrare*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Croitoru, A. (2019). *Antreprenoriat și migrație de revenire în România*. București: Pro Universitaria.
- Eva, M., Cehan, A., & Lazăr, A. (2021) Patterns of Urban Shrinkage: A Systematic Analysis of Romanian Cities (1992-2020), *Sustainability*, 13, 7514.
- Földes, I. (2019). Demographic Change and Labour Migration in Cluj County, Romania, *Romanian Journal of Population Studies*, 13(2), 67-100.
- Guțoiu, G. (2019). Spatial and Temporal Patterns of Polarization and Population Decline in Romania's Demography: 1992-2018, *Revista Universitară de Sociologie*, 15(2), 41-58.
- Guțoiu, G. (2020). *Studii Urbane în București: Aspecte de geografie economică, comportamente politice și demografie*. București: Pro Universitaria.
- Hărăguș, M., & Földes, I. (2020). The Demographic Profile of Rural Areas in Romania, *Calitatea Vieții*, 31(4), 289-317.
- Keil, R. (2017). *Suburban planet: Making the world urban from the outside in*. Cambridge: Polity.

-
- Mihalache, F. (2020). Mediul rural între 1990 și 2020. Transformări și decalaje. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Mureșan, C. (2007). How Advanced Romania is in the second Demographic Transition? *Romanian Journal of Population Studies*, 1-2, 46-60.
- Organizația Națiunilor Unite (2019). *International Migration Report*. Disponibil la https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/InternationalMigration2019_Report.pdf. Accesat în 24.05.2022.
- Organizația Națiunilor Unite (2020). *International Migrant Stock 2020*. Disponibil la <https://www.un.org./development/desa/pd/content/international-migrant-stock>. Accesat în 24.05.2022.
- Rotariu, T. (2006). Romania and the Second Demographic Transition: The Traditional Value System and Low Fertility Rates, *International Journal of Sociology*, 36(1), 10-27.
- Rotariu, T., Dumănescu, L., & Hărăguș, M. (2017). *Demografia României în perioada postbelică (1948-2015)*. Iași: Polirom.
- Sandu, D. (2000). Migrația circulatorie ca strategie de viață. *Sociologie Românească*, 2, 5-29.
- Van de Kaa, D. (1987). Europe's second demographic transition, *Population Bulletin*, 42, 1-57.
- Vlase, I., & Croitoru, A. (2019). Nesting self-employment in education, work and family trajectories of Romanian migrant returnees, *Current Sociology*, 67(5), 778-797.